

סיכום

ויאמר אלי ה' אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך.

צריך ביאור: מדוע שינה אליעזר מלשוננו של אברהם, שאמר לו "ישלח מלאכו לפניך", ואמר במקום זאת "ישלח מלאכו אתך"?

והביאור בזה:

ההבדל בין שני הביטויים הוא כפשוטו: "ישלח מלאכו אתך" פירושו שהמלאך ילך יחד עם אליעזר, כך שעיקר הפעולה תהיה ע"י אליעזר, והמלאך יסייע בידו; ואילו "ישלח מלאכו לפניך" פירושו שהמלאך ילך לפני אליעזר, ויבטיח מראש את הצלחת שליחותו.

זו היתה כוונת אברהם בדבריו "ישלח מלאכו לפניך" - שהצלחת השליחות תהיה מובטחת מראש והיא תתבצע ללא עיכובים, כפי שאכן אירע בפועל: אליעזר זכה ל"קפיצת הדרך"; רבקה יצאה אליו מיד עם הגיעו אל באר המים, עוד לפני שסיים את תפילתו; כשבתואל רצה לעכב את השידוך - "בא מלאך והמיתו"; וכשלבן ואמו רצו לעכב את יציאתה של רבקה, והוחלט לקרוא לרבקה ולשאול את פיה - השיבה מיד "אלך", עלי-אף שאליעזר לא דיבר עמה על הנושא קודם לכן.

לעומת זאת, כשביקש אליעזר את הסכמת בתואל לנישואי יצחק ורבקה, לא היה מקום לספר לו שאברהם אמר "ישלח מלאכו לפניך", כלומר שהצלחת השליחות מובטחת מראש - שאם-כן היה בתואל טוען כלפי אליעזר: לשם מה טורח אתה לבקש את הסכמתי, אם לדברך המלאך הבטיח את הכל מראש? ... ולכן הוכרח אליעזר לשנות את הלשון ולומר "ישלח מלאכו אתך", כלומר שהדבר תלוי בפעולתו שלו, אלא שהמלאך תומך ומסייע בידו.

עם זאת, אליעזר לא התכחש לגמרי להבטחת אברהם "ישלח מלאכו לפניך", אלא רמז לכך בהמשך דבריו "והצליח דרכך" (מלים שאינן מופיעות בדברי אברהם) - שכן הצלחה אמיתית היא כשהקב"ה נותן לאדם דבר ללא צורך ביגיעה מצידו.

לפי הסבר זה יובן היטב בטחונו של אברהם בהצלחת שליחותו של אליעזר (כדבריו "ה' אלוקי השמים וגו' ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם"), אע"פ שהדבר תלוי לכאורה בבחירתה של האשה - שכן במצב שהקב"ה שולח את מלאכו "לפניך" דבר אינו יכול לעכב בעדו, גם לא בחירתו של האדם.

וזהו אחד הביאורים במאמר חז"ל "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של

בנים": ב"תורתן של בנים" הכלל הוא "הכל בידי שמים **חוץ מיראת שמים**", שכן התורה אינה נוטלת מהאדם את הבחירה החפשית; ואילו ב"שיחתן של עבדי אבות" נאמר "ישלח מלאכו **לפניך**", כך שגם הבחירה החפשית אינה יכולה לעכב בעדו.

יחד עם זאת, מכך ש"שיחתן של עבדי אבות" היא פרשה ב"תורתן של בנים" ניתן להבין שגם ה"בנים" יכולים להגיע לדרגת "עבדי אבות".

ומכאן הוראה לאלו העוסקים בהפצת היהדות בשליחות רבותינו נשיאינו: אם יתמסרו לשליחותם עד כדי ביטול מוחלט, בבחינת "עבדי אבות" - מובטחים הם שהקב"ה יצליח את שליחותם, מבלי להתחשב בבחירתם החפשית של אלו שעליהם הוטל עליו להשפיע.